

OSZTÁLYFŐNÖKI ÓRÁK HELYI TANTERVE

5 - 8. évfolyam

Az osztályfőnöki tantárgy segíti a személyiségi jegyek fejlesztését. A társas kapcsolatokban a szükséges normák és készségek kialakítását segíti. Itt van lehetőség arra, hogy a tanuló megismerje, felépítse és fejlessze aktuális énképét. Megalapozza a tanulók toleráns magatartását, vitakultúráját. Segít megismerni az egyéni és a közösségi értékeket, jogokat, kötelességeket. Kialakítja, felvázolja az értelmes és reális jövőképet. Tanácsokat ad az egészséges életmód kialakításához. Ismerteti a káros szenvedélyeket és azok következményeit. Segít kialakítani a megfelelő környezettudatosságot.

Az osztályfőnök adja át a diákoknak az iskolai elvárásokat, normákat. Ő képes leginkább figyelni és nyomon követni osztályába járó diákjainak fejlődését. Ezen kívül a serdülőkorba lépő tanulóknak ő jelenti a biztonságot.

Célok, feladatok

- Olyan közösség kialakítása, amely módot ad arra, hogy lehetőleg minden tanuló megtalálja helyét és szerepét, a társak egymástól támogatást kapjanak személyiségük kibontakoztatásához.
- A gyermekközösségek sokirányú tevékenységének fejlesztése.
- Az együttes tevékenységben való részvétel képességeinek kialakítása.
- Véleményalkotás, kritikai gondolkodás fejlesztése.
- A tanulók társas kapcsolatainak gazdagítása, a társak (nemek) iránti helyes megítélésre, érdeklődésre nevelés.
- A humánus társas kapcsolatok létrejöttének feltételei, erre való felkészítés.
- A szociális érzékenység fejlesztése.
- Az önismeret fejlesztése, az önnevelés megfelelő irányítása.
- Az egyéni érdeklődés, képességek, hajlamok fejlesztésére irányuló ösztönzés, útmutatás.
- Előkészítés a helyes családi életre, az ezzel összefüggő helyes pénzgazdálkodásra.
- Az eredményes tanulás feltételei és annak megteremtésére való nevelés.
- A tanulás motívumainak fejlesztése.
- Saját egyéni, hatékony tanulási módszerek kialakítása, a munkamemória kapacitásának növelése, az ismeretek előhívásának gyorsítása.
- Pályaorientáció, felkészülés a továbbtanulásra, helyes és reális iskolaválasztás.
- A munka szerepének helyes értelmezése az egyéni életben.
- A munka és a személyiség fejlődése.
- Hazánk helye a nagyvilágban, Európában és az EU-ban.
- Tolerancia más népek, kultúrák iránt.
- A magyar népi hagyományok, szokások, a magyar kulturális örökség, hazánk természeti kincseinek ismerete, védelme.
- A testi higiénia, a helyes öltözködés követelményei, illemszabályok.
- Az egészséges életmód, az egészségvédelem technikáinak elsajátítása.
- Az egészségre ártalmas életmód, szokások, szenvedélyek kialakulásának megelőzése.
- Helyzetfelmérésre és a döntésre való képesség kialakítása.
- A kulturált szabadidőtöltés követelményei, helyes gazdálkodás az idővel.
- A környezetvédelem lehetőségeinek ismerete és gyakorlása.

Az iskolai nevelés – oktatás alapvető céljai

Kulcskompetenciák fejlesztése

A kulcskompetenciák tartalmazzák azokat a tudásokat és képességeket, amelyek birtoklása alkalmassá teszi az unió valamennyi polgárát a gyors és hatékony alkalmazkodásra a változásokkal átszótt, modern világhoz illetve annak aktív befolyásolásához.

Kiemelt fejlesztési feladatok

A Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek. Összekötik a műveltségterületek bevezetőit és fejlesztési feladatait.

Énkép, önismeret

Az egyén önmagához való viszonya, önmagáról alkotott képe, a személyiség belső diszpozíciói saját befogadó-alkotó tevékenysége során alakulnak ki, csakúgy, mint a személyiségre jellemző egyéb tulajdonságok. Az egyén maga határozza meg tevékenysége irányát, és aktivitásának mértéke, színvonala is nagymértékben függ az önmagáról, képességeiről, igényeiről alkotott képtől és az önmagával szemben támasztott elvárásoktól. A Nemzeti alaptervben megnevezett értékek és kompetenciák csak akkor épülnek be a tanulók önképébe és válnak magatartást irányító tényezőkké, ha a tanulók maguk is részeseivé válnak az értékek megnevezésének, azonosításának, megértik következményeiket, és megismerik az elsajátított tudás, készségek működését, felhasználhatóságát. Ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek énképükbe, önreflexióikba integrálni az elsajátított tudást, készségeket, tanulást segítő beállítódásokat, motívumokat, a tanítás-tanulás egész folyamatában gondoskodni kell arról is, hogy egyre kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésük, sorsuk és életpályájuk alakításában. Az egyén önmagához való viszonyának alakításában alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll; a felelősség önmagunkért; az önállóság; az önfejlesztés igénye és az erre irányuló tevékenységek, valamint mindezek eredményeként a személyes méltóság.

Hon-és népismeret

Elengedhetetlen, hogy a tanulók ismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, *nemzeti kultúránk* nagy múltú értékeit. Ennek során tanulmányozzák a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységét, munkásságát, ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit.

Fontos feladat a harmonikus kapcsolat elősegítése a természeti és a társadalmi környezettel, a nemzettudat megalapozása, a nemzeti önismeret, a hazaszeretet elmélyítése és ettől elválaszthatatlan módon a hazánkban és szomszédságunkban élő más népek, népcsoportok értékeinek, történelmének, hagyományainak megbecsülése. A Nat a fiatalokat a

szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására, az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre ösztönzi.

Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra

Európa a magyarság tágabb hazája. A tanulók szerezzenek ismereteket az Európai Unió kialakulásának történetéről, alkotmányáról, intézményrendszeréről, az uniós politika szempontrendszeréről. Diákként és felnőttként tudjanak élni a megnövekedett lehetőségekkel. Magyarságtudatukat megőrizve váljanak európai polgárokká.

Tanulóinkat iskolás éveik alatt is olyan ismeretekkel, személyes tapasztalatokkal kell gazdagítani, amelyek birtokában meg tudják találni helyüket az európai nyitott társadalmakban. Fontos az is, hogy európai identitásuk megerősödésével nyitottak és elfogadóak legyenek az Európán kívüli kultúrák iránt is.

A tanulók ismerjék meg az *egyetemes emberi civilizáció* legjellemzőbb, legnagyobb hatású eredményeit. Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt. Szerezzenek információkat az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. Növekedjék érzékenységük a problémák lényege, okai, az összefüggések és a megoldási lehetőségek keresése, feltárása iránt. Az iskolák és a tanulók törekedjenek arra, hogy közvetlenül is részt vállaljanak a nemzetközi kapcsolatok ápolásában.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

A demokratikus jogállamban a társadalom fejlődésének és az egyén sikerességének, boldogulásának s nem ritkán boldogságának is egyik fontos feltétele az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi, a szakmai, kulturális közösség életében és/vagy a politikai életben. Olyan részvétel, amelyet a megfelelő tudás, a társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása, az erőszakmentesség jellemez, és az emberi jogok, a demokrácia értékeinek tisztelete vezérel. A Magyar Köztársaság közoktatási rendszerének tehát egyik alapvető feladata olyan formális, nem formális és informális tanulási lehetőségek biztosítása, amelyek elősegítik a tanulók *aktív állampolgárrá válását*.

Az aktív állampolgári léthez *ismeretek, képességek, megfelelő beállítottság és motiváltság* szükséges. Az aktív állampolgári magatartáshoz szükséges részképességek (pl. társadalmi viszonyrendszerek felismerésének képessége, az egyenlő bánásmódhoz való jog felismerésének képessége, a konfliktuskezelés, a humanitárius segítségnyújtás, az együttműködés képessége), értékorientációk, beállítódások (pl. felelősség, autonóm cselekvés, megbízhatóság, tolerancia, társadalmilag elfogadott viselkedés) elsajátítását döntően a tanulók aktív részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások minősége, illetve az iskolai élet demokratikus gyakorlata biztosíthatja.

Gazdasági nevelés

A gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás nélkül nem érthetjük meg a bennünket körülvevő világ számunkra fontos folyamatainak jelentős hányadát; e tudás általános műveltségünk részévé vált. A gazdaság alapvető összefüggéseit értő és a javakkal okosan gazdálkodni képes egyének nélkül nem képzelhető sem működő demokrácia, sem életképes piacgazdaság. Minden olyan országnak, amely anyagi biztonságra törekszik és szeretne helytállni a globális versenytérben, elemi érdeke, hogy állampolgárai nyitottak legyenek a gazdaság világa felé. A társadalom számára is nélkülözhetetlen, hogy tagjaiban pozitív attitűd alakuljon ki az értékteremtő munka, a javakkal való gazdálkodás és a gazdasági ésszerűség iránt. Értsék a fogyasztás gazdaságot mozgató szerepét, saját fogyasztói magatartásuk jelentőségét, felelősségét.

Az iskolai nevelésnek alapvető szerepe van abban, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak, mérlegelni tudják a döntéseikkel járó kockázatokat, a hasznot vagy a költségeket. Ismerjék fel a fenntartható fogyasztás és az egyéni érdekeik kapcsolatát. Hozzájárul annak a képességnek a kialakításához, hogy megtalálják az egyensúlyt a rövidebb és hosszabb távú előnyök között. Elősegíti, hogy képessé váljanak a rendelkezésünkre álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is. Nemcsak az egyén létérdeke, hogy okos döntéseket tudjon hozni, amikor hitelekről vagy megtakarításokról van szó, hanem a társadalomé is. Ezért is kell az iskolai nevelés során kellő figyelmet fordítani a gazdálkodással és a pénzügyekkel kapcsolatos képességek fejlesztésére, és a személyiségnevelés fontos részének kell tekinteni az okos gazdálkodás képességének a kialakítását, továbbá azt, hogy tudjanak eligazodni a fogyasztási javak, szolgáltatások, marketinghatások és viselkedésmódok között.

Környezettudatosságra nevelés

A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezetmegóvására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a *társadalmak fenntartható fejlődését*.

A fenntartható fejlődés feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatívan gondolkodnak, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság területén, és felelősséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikért.

Mindez úgy valósítható meg, ha különös figyelmet fordítunk a tanulók természettudományi gondolkodásmódjának fejlesztésére. Ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári köteleességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartásnak a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelvnek kell lennie egyéni és közösségi szinten egyaránt.

A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és

negatív hatásait a környezeti következmények tükrében. Értsék a fogyasztás és a környezeti erőforrások kapcsolatát, a fenntartható fogyasztás elvét.

Kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése válják meghatározóvá. Szerezzenek személyes tapasztalatokat a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.

A tanulás tanítása

A tanulás a pszichikum tartós módosulása külső tényezők hatására, tehát nem csupán ismeretsajátítás és a figyelem, emlékezet működtetése. Tág értelmezés magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Ez az iskola alapfeladata.

A tanulás számos összetevője tanítható. Minden pedagógus teendője, hogy felkeltse az érdeklődést a különböző szaktárgyi témák iránt, útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, annak szerkezetével, hozzáféréssel kapcsolatban, valamint tanítsa a gyerekeket tanulni. Törekedjenek arra, hogy a tanulók fokozatos önállóságra tegyenek szert a tanulás tervezésében, vegyenek részt a kedvező körülmények (külső feltételek) kialakításában. Élményeik és tapasztalataik alapján ismerjék meg és tudatosítsák saját pszichikus feltételeiket. A hatékony tanulás módszereinek és technikáinak az elsajátíttatása, az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása, a könyvtári és más információforrások használata elsősorban a következőket foglalja magában: az alapkészségek kialakítása (értő olvasás, íráskészség, számfogalom fejlesztése), az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása, az egyénre szabott tanulási módszerek, eljárások kiépítése; a csoportos tanulás módszerei, kooperatív munka; az emlékezet erősítése, célszerű rögzítési módszerek kialakítása; a gondolkodási kultúra fejlesztése; az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása; az egész életen át tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása.

A tanulás fontos színtere, eszköze az iskola könyvtára és informatika bázisa. A hagyományos tantermi oktatást az iskola keretein belül is kiegészítik az egyéni tanulási formák, amelyekhez sokféle információforrás gyors elérésére van szükség. A könyvtár használata minden ismeretterületen nélkülözhetetlen. Az önálló ismeretszerzés érdekében a tanulóknak el kell sajátítaniuk a könyvtári ismeretszerzés technikáját, módszereit mind a nyomtatott dokumentumok, mind az elektronikus dokumentumok használata révén. Ismerniük kell a könyvtári keresés módját, a keresés eszközeit, a főbb dokumentumfajtákat, valamint azok tanulásban betöltött szerepét, információs értékét. El kell sajátítaniuk az adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technikáját, az interneten való keresés stratégiáját.

A tanulás megszervezhető az iskolán kívül is. Tanulási színtér pl. a múzeum, a kiállító terem, a művészeti előadás színtere, de akár a „szabadter” is.

A tanulási folyamatot jelentősen átalakítja az informatikai eszközök és az elektronikus oktatási segédanyagok használata. Ez új lehetőséget teremt az ismeretátadásban, a kísérleteken alapuló tanulásban, valamint a csoportos tanulási módszereinek kialakításában.

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos tanulási módjait, stratégiáit, stílusát, szokásait. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, és ezekre alapozza a tanulás fejlesztését. Gondosan kutassa fel és válassza meg a fejlesztés tárgyi-cselekvéses, szemléletes-képi és elvont-verbális útjait, és életszerű tartalommal ruházza fel azokat. Törekednie kell a gondolkodási képességek, elsősorban a rendszerezés, a valós vagy szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás és kombináció, a következtetés és a

problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkretizálás erősítésére, mindennapokban történő felhasználására. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni. Előtérbe kerül az új ötletek kitalálása, azaz a kreatív gondolkodás fejlesztése. Ezzel párhuzamosan érdemes hangsúlyt helyezni a tanulói döntéshozatalra, az alternatívák végiggondolására, a variációk sokoldalú alkalmazására, a kockázatvállalásra, az értékelésre, az érvelésre. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése, a konfliktusok kezelése, az életminőség javítása, az életvitel arányainak megtartása, az értelmi, érzelmi egyensúly megteremtése, a teljesebb élet megszervezése.

Az iskolai tanítás-tanulási folyamatba külső szakértő is bevonható. A külső szakértő kiválasztásáért a külső szakértő által közölt ismeretek és az iskolai pedagógiai program összhangjáért az iskola igazgatója a felelős. A külső szakértő a tanítási órán a kijelölt pedagógus közreműködésével, a tanulási folyamat pedagógiai szempontból történő kontrollja mellett vehet részt a tanítási folyamatban.

Testi és lelki egészség

Az iskolára nagy feladat és felelősség hárul a felnövekvő nemzedék egészséges életmódra nevelésben, minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével segítse azoknak a *pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak* a kialakulását, amelyek a gyerekek, a fiatalok egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik.

Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értéként való tiszteletére is nevel. A pedagógusok készítsék fel a gyerekeket, fiatalokat arra, hogy önálló, életükben életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, egészséges életvitelt alakítsanak ki, és a konfliktusokat képesek legyenek megoldani. Fejlesszék a beteg, sérült és fogyatékos emberek iránti elfogadó és segítőkész magatartást. Ismertessék meg a környezet – elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés, veszélyes anyagok -, egészséget, testi épiséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőit. Készítsék fel a veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű megelőzésére, kezelésére. Az iskola feladata az is, hogy felkészítsen az önálló gyalogos közlekedésre, a tömegközlekedési eszközök használatára, az utasbalesetek elkerülésének módjaira. Figyelmet kell fordítani a veszélyes anyagok, illetve készítmények helyes kezelésére, legfontosabb szabályaira (felismerésére, tárolására). Nyújtsanak támogatást a gyerekeknek – különösen a serdülőknek – a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) kialakulásának megelőzésében. Az iskola megkerülhetetlen feladata, hogy foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítéssel. Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások a tanulók cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki. Fontos, hogy az *iskolai környezet* is biztosítsa az egészséges testi, lelki, szociális fejlődést. Ebben a pedagógusok életvitelének is jelentős szerepe van.

Felkészülés a felnőttlét szerepeire

A felnőttlét szerepeire való felkészülés egyik fontos eleme a pályaeorientáció. Általános célja, hogy segítse a tanulók iskolai- és pályaválasztását. Összetevői: az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése; a legfontosabb pályák, foglalkozási ágak és a hozzájuk vezető utaknak, lehetőségeknek, alternatíváknak a megismerése tevékenységek és tapasztalatok útján. Tudatosítanunk kell a tanulóknak, hogy életpályájuk során többször kényszerülhetnek pályamódosításra.

Az iskolának – a tanulók életkorához és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a *munka világról*. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítani, amelyek elősegíthetik, hogy a tanulók kipróbálhassák képességeiket, elmélyedhessenek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, ezzel is fejlesztve ön- és pályaismereteiket.

A pályaeorientáció csak hosszabb folyamat során és csak akkor lehet eredményes, ha a különböző tantárgyak, órán és iskolán kívüli területek, tevékenységek összehangolásán alapul. Kiemelt figyelmet igényel a *rugalmasság, az együttműködés és a bizonytalanság kezelésének a képessége* egyéni és társadalmi szinten egyaránt.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttéléshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a *szociális és állampolgári kompetencia* tudatos, pedagógiaileg tervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszer kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában. A szociális kompetencia fejlesztésében kiemelt feladat a segítséssel, együttműködéssel, vezetéssel és versengéssel kapcsolatos magatartásmódok kialakítása. A szociális és társadalmi kompetencia fejlesztésének fontos részét képezik a gazdasággal, az öntudatos fogyasztói magatartással, a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek (pl. vállalkozó-, gazdálkodó- és munkaképesség).

ÓRATERV

	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
Évi óraszám	36 óra	36 óra	36 óra	36 óra
Heti óraszám	1 óra	1 óra	1 óra	1 óra
Közösségépítés	3 óra + folyamatos	5 óra + folyamatos	3 óra + folyamatos	3 óra + folyamatos
Tanulás, munka	5 óra + folyamatos	5 óra + folyamatos	5 óra + folyamatos	5 óra + folyamatos
Műveltség, művelődés és viselkedés	4 óra	4 óra	4 óra	5 óra
Családi élet – helyünk a társadalomban	5 óra	5 óra	-	-
Ember és társadalom	-	-	3 óra	4 óra
Egészségnevelés - Test és lélek	5 óra	5 óra	5 óra	5 óra
Személyiségfejlesztés	5 óra	5 óra	5 óra	5 óra
Életvezetési ismeretek	5 óra	5 óra	5 óra	5 óra
Ember és természet	4 óra	2 óra	2 óra	2 óra
Pályaeorientáció	-	-	4 óra	2 óra

5. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

- Közösségformálás felső tagozatra – szociometriai felmérés
- Önálló tanulás – önmegfigyelés, önismereti játék

- Múzeumlátogatás – csoportos felkészülés, feldolgozás, vetélkedő
- Egészségnevelés – elsősegélynyújtás a gyakorlatban
- Ember és természet – teszt, kirándulások, táborok

TÉMAKÖRÖK

Közösségépítés

- Az iskola házirendje, jogok, kötelességek
- Az osztály közösségének szabályai
- Részvétel az önkormányzati munkában, közösségi megbízások tisztségek
- Együttműködő közösség
- Én és a helyem a családban
- A humánus társas kapcsolatok létrejöttének feltételei: barátság, tisztelet, szeretet, felelősség

Tanulás, munka

- Játék: tanulás-munka
- A megismerés folyamatai
- A tudás, mint érték
- A helyes tanulási módszerek megismerése; tanulást segítő modellek
- Logikus tanulás; lényegkiemelés; gazdálkodás az idővel
- A kötelességtudás és az érdeklődés, mint az eredményes tanulás legfontosabb motívumai
- "Nehéz", "Könnyű" ..... tantárgyak
- Az egyéni képességek szerinti felkészülés

Műveltség, művelődés és viselkedés

- A műveltség iránti igény megalapozása
- A világ megismerésére való nyitottság és kíváncsiság
- Színház, múzeum, könyvtár
- A szabadidő hasznos eltöltése
- Nemzeti kultúránk - népművészet, népköltészet, népi hagyományok
- Anyanyelvi műveltség
- Az olvasás megszerettetése
- Viselkedéskultúra (az étkezés, a megjelenés, a szórakozás illemtana)

Családi élet - helyünk a társadalomban

- A családi közösség
- A szülők, a gyermekek a családban (esetleg több generáció együttélése)
- A nagyszülőkről, az idősekről
- Alkalmazkodás a családtagokhoz, egymás iránti figyelem
- Hétköznapok, ünnepek
- Család és iskola
- Családi és az iskolai hagyományok ápolása

Egészségnevelés - Test és lélek

- Testkultúra, az elemi higiéniai követelmények
- Napirend, pihenés, alvás,
- Táplálkozás
- A mozgás szerepe, a betegségek elkerülése

- A szabadidő helyes felhasználása
- Felkészülés a pubertással járó biológiai és pszichés változásokra
- A szenvedélyek kialakulása - védekezés, segítségkérés
- A szenvedélybetegség jellegének tudatosítása (dohányzás, alkohol, drog)

Személyiségfejlesztés

- Önismeret, öntudat, önbizalom
- Milyen vagyok én? Milyenek látnak mások?
- A jellem értékei és hibái
- A jellemformálás módjai
- Milyen szeretnék lenni?
- A jó és a rossz felismerése
- A helyes döntés meghozatala

Az ember és a természet

- A közlekedés kultúrája és szabályai
- Védett állatok, növények
- A tűz elleni védelem
- Környezetünk tisztasága, környezetvédelem

Alapkövetelmények

- A tanuló legyen képes elhelyezni az embert az élővilágban.
- Ismerje az ember származásáról szóló legfontosabb elképzeléseket.
- Érezzen felelősséget testi-lelki egészségéért.
- Tudja, hogy minden ember egyedi, hogy énünk egyes összetevői öröklöttek, mások megszerzettek.
- Legyen képes fontos helyzetekben mérlegelni.
- Ismerje életkora jellemző tulajdonságait.
- A közösség legyen képes - egymásért, önmagáért – tevékenykedni.
- A tanulók vegyenek részt a családi munkamegosztásban.
- Tartsák fontosnak a családi, nemzeti ünnepeket.
- Tartsák tiszteletben egymást, legyen természetes számukra a felnőttek tisztelete.

6. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

- Fiúk-lányok barátsága – szituációs játékok
- Önismereti teszt (önállóság kialakítása otthon és az iskolában)
- Könyvtárlátogatás – csoportos és egyéni beszámoló, illusztráció készítés
- Szabadidő, hobbi – osztályban szervezett kiállítás
- Udvariassági szabályok – illemteszt
- Serdülőkor kezelése – csoportos beszélgetés a védőnővel
- Környezetvédelem – megfigyelés, tapasztalat leszűrése, tennivalók (iskola, tágabb környezet; gyűjtés: újságcikk, fotó, plakátkészítés)

TÉMAKÖRÖK

Közösségépítés

- A tartalmas közösségi élet
- A tanulókollektíva szerkezete - a közösség rétegződése
- A vezetők és az osztály
- Az önmagáért és egymásért felelős közösség
- Az együttes tevékenységben való részvétel képességeinek, készségeinek kibontakoztatása; "Helyem az osztályban" – elfogadás, elutasítás, együttműködés
- A humánus társas kapcsolatok létrejöttének további feltételei: alkalmazkodás, lelkiismeretesség, az önzés és önzetlenség közötti különbség, a tulajdon tisztelete, az őszinteség
- Tolerancia a másság iránt
- Fiúk, lányok barátsága - elemi udvariassági szabályok

Tanulás és munka

- A gazdaságos és értelmes tanulás jellemzői, eljárásai
- Az egyéni tanulás hibái, leküzdésük módjai
- "Ki miért tanul?"
- Intelligencia, okosság, bölcsesség
- Ok-okozati összefüggések, magyarázatok keresése
- Munkamegosztás a családban
- Önkiszolgálás otthon és az iskolában
- A pénz értéke, megbecsülése - zsebpénz
- Célok, pályaelképzelések

Művelődés, műveltség és viselkedés

- Az egyéni érdeklődés elmélyítése
- Információszerzés - könyvtár
- A kommunikáció különböző fajtái
- A tömegkommunikáció és a szabadidő
- Az olvasás, a könyv szerepe életünkben
- Beszédkultúránk
- Az ízlésről
- "Ki mit gyűjt?" A hobbi szerepe, jelentősége
- Találkozás, üdvözlés, megszólítás, bemutatkozás

- A telefonálás illemtana
- Pontosság, pontatlanság (vendégség, vendéglátás)

Családi élet - helyünk a társadalomban

- Kis- és nagyközösségek (szűkebb-, és tágabb: család - iskola - munkahely)
- Az én elhelyezése a kisebb és a nagyobb közösségben
- Az év nevezetes évfordulóí, eseményei
- Lakóhelyünk múltja és jelene
- Alapvető udvariassági szabályok idegenekkel szemben
- Tolerancia, a másság elfogadása
- A környezet tisztántartása (otthon, osztályban, lakóhelyünkön)

Egészségnevelés - Test és lélek

- Növekszem, változom
- A helyes életmód, életvitel kialakítása a mindennapokban
- Gazdálkodás a szabadidővel - társakkal a szabadidőben
- A sport a serdülők életében
- A helyes táplálkozás
- Az egészségre ártalmas életmód kialakulásának megelőzése: dohányzás, drog - káros szenvedélyek hatása az emberi szervezetre - testünkkel szembeni felelősségünk
- A serdülők biológiai és higiéniai problémái
- Pszichikus működésünk: az ösztönös és tudatos cselekvés közötti különbségek
- Erkölc: erények - választás és döntés - szándék és tett
- Mozgatóink: vágy, szükséglet, lehetőségek, siker, igény

Személyiségfejlesztés

- Embervoltunk általános vonásai, egyediségünk
- Önismeret - énkép:
  - örökletes adottságok: testi, alkat ösztönök, temperamentum, képességek, tehetség
  - szokás és szenvedély (jó és rossz)
  - "Akarom", hogy...
  - Változásaim – Hogyan fejlődöm?
  - Pozitív én bemutatása a társaknak
  - Visszautasítás
  - Önkritika gyakorlása

Ember és természet

- A fák, az erdő szerepe
- A víz- és talajszennyezés
- Lárma és csend

Alapkövetelmények

- A tanuló érezzen felelősséget testi-lelki fejlődéséért.
- Legyen képes gondolatait szóban kifejezni.
- Ismerje a legfontosabbnak tartott értékeket.
- Tudja, hogy az emberek mást és mást tartanak jónak és rossznak.

- A gyermekközösségek legyenek képesek együttesen, fegyelmezetten, önmagukért és egymásért is felelősen tevékenykedni.
- Ismerjék és tartsák be az alapvető udvariassági szabályokat.
- Személyiségük egészséges és etikus fejlődése érdekében legyenek tisztában a humánus társas kapcsolatok létrejöttének feltételeivel.
- Legyen kialakult, reális, a közösség által is elfogadott énképük.

7. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

- Bíráló – önbíráló (irodalmi szemelvények, teszt)
- Problémamegoldó gondolkodás – helyzetelemzés
- Ízlésfejlesztés – megismertetés: képek, beszámolók; vita – meggyőzés
- Gyermekjogok – kötelességek: szituáció, érvelés – megfelelő hangnem
- Előítélet – tv-híradó, újságcikk, környezet hatása
- Veszélyeztető tényezők (drog, cigaretta, alkohol, negatív baráti kör); oktatófilm, prospektusok, teszt elemzése
- Pályaorientáció: gyűjtés – szakmák; riport – szülő, nagyszülő; érdeklődési kör teszt; alkalmassági teszt

TÉMAKÖRÖK

Közösségépítés

- Az együttes tevékenységben való részvétel képességeinek további fejlesztése; a kapcsolatteremtő és kooperációs képesség fejlesztése
- A nemek közötti udvariassági szabályok ismeretének továbbfejlesztése
- A társas-és baráti együttlét fejlesztő és romboló hatása
- Bíráló – önbíráló - véleménymondás

Tanulás és munka

- A tanulás mentálhigiéniai szabályainak megtartása
- A kitartás, a tartós erőfeszítés szerepe a tanulásban
- Önállóság a tanulásban - önellenőrzés, hiányosságok pótlása
- Munkafegyelem, pontosság, teljesítményre orientáltság, kreativitás tanulásban és munkában
- Problémamegoldó gondolkodás
- A házi és a ház körüli munka

Művelődés, műveltség és viselkedés

- A magyar kulturális örökség, valamint a múlt és a jelen nagy magyar tudósainak, művészeinek, politikusainak megismerése
- Intelligencia, okosság, bölcsesség
- A megismerés
- Értékrend, világnézet
- Örök és változó értékek
- Az értékelés és az önértékelés kultúrája
- Vitakultúra
- Az ízlésről
- Olvasáskultúra
- Viselkedéskultúra
- Kézikönyvek és művelődés

Ember és társadalom

- Az aktuális eseményekről való tájékozottság sajtó, rádió, tévé segítségével
- Magánélet - közélet
- Gyermekjogok
- Tisztelet az ember iránt

- Nyitottság, empátia, tolerancia
- Előítélet, előítéletes viselkedés
- A család funkciói: érzelmi védelem, együttélés, nevelés, gazdálkodás
- Leválás a családról – az önállósodás kezdete

Egészségnevelés - Test és lélek

- A testi-lelki-szellemi egészség feltételei
- Az élet harmóniája; különböző tevékenységek harmonikus aránya az életmódban
- Hogyan alakítsuk életünket? Önként vállalt rend és fegyelem
- A megjelenés kultúrája; testápolás, szépségápolás a serdülőkorban
- Szexuális felvilágosítás: nemi működés, azonosságok és különbségek
- Az egészségmegőrzés – a betegség - megelőzésének fontos szabályai
- Az ember lelki, szellemi, társadalmi oldala
- Pszichikus működés: emlékezet, képzelet, gondolkodás, intuíció, érzések, érzelmek, agresszivitás, indulatok
- Veszélyeztető tényezők (a reklám, a médiák hatása – drogok)
- Erkölc: a rossz, a hibás és a bűn
  - az erkölcsös cselekedet
- Mozgatóink: nyitottság, empátia, tolerancia, szándékok, célok, lelkiismeret

Személyiségfejlesztés

- Az önfigyelés tapasztalatainak és mások véleményének hasznosítása a személyiség fejlődésében
- Az ideális "én"-ről alkotott kép
- Az önismeret fejlesztése
- Visszautasítási technikák, nemet mondás módjai
- A viselkedés látható és láthatatlan jegyei, örömök, félelmek
- Az ösztönös és a tudatos cselekvés közti különbség

Ember és természet

- A környezetvédelem fontossága (globális értelemben is)
- Légszennyezés, sugárszennyezés
- A zaj megrontja életünket

Pályaorientáció

- A család pályaválasztási elképzelései
- Az ismeretségi körben előforduló foglalkozások
- Önismeret - érdeklődés: összefüggés az érdeklődés és a pályaválasztás között; reális lehetőségek
- Az iskolaválasztás gondjai
- A munka szerepe az ember életében

Alapkövetelmények

- Érezzen felelősséget az egészség és az egészség megőrzésében.
- Érzékelje, hogy az érzelem és a gondolkodás részben ellentétei, részben kiegészítői egymásnak.
- Legyen képes érvelni a másik ember személyiségének tisztelete mellett.
- Legyen képes a reális önértékelésre, önismeretre.

Kritikai gondolkodás és döntéshozás lépéseinek alkalmazására.

- Értékelje a szellemi képességet.
- Legyen nyitott az értékek felismerésére és elfogadására.
- Tudja indokolni önmaga döntéseit.
- Helyezzen el konkrét embereket és önmagát is megfelelő életszakaszokba, s állapítsa meg, hogy mennyiben érvényesek rájuk az adott életszakasz jellemzői.
- A gyermekközösség legyen képes az együttélés szabályainak alkalmazására.
- Legyen képes felismerni a társas kapcsolatok jellegzetes formáit, tisztelje mindenkiben az embert.
- Ismerjék, korosztályuknak megfelelően alkalmazzák a legfontosabb érzelmi-, etikai normákat.
- Mozgósítsák személyiségük pozitív erőit az értelmes, gazdaságos, eredményes tanulás érdekében.
- Tanulják meg szűkebb és tágabb környezetük értékeinek a felismerését, megővésének lehetséges módjait egyéni és közösségi szinten.
- Ismerjék testük felépítését, szerveztük egészséges működésének alapvető feltételeit.
- Ismerjék és alkalmazzák a munka és (az aktív és passzív) pihenés harmonikus arányait.
- Formálják igényesen, ízlésesen, esztétikusan környezetüket, saját megjelenésüket.
- Legyenek képesek konfliktusok kezelésére.

8. ÉVFOLYAM

Belépő tevékenységformák

- Konfliktusok és feloldásuk – helyzetelemzés
- A tömegkommunikációs eszközök célszerű használata – kiselőadás
- Hivatalos papírok kitöltése, ügyintézés – nyomtatványok kitöltése, szituáció, helyzetgyakorlat
- Szerelem, családtervezés – kérdések gyűjtése; statisztikai elemzések megvitatása; művészet – szerelemábrázolás
- Az ember civilizációs betegségei – egészség-délután, lehetőség szerint meghívott előadóval
- Pályaorientáció – felmérés: adottságok, képességek, lehetőségek elemzése egyénileg

TÉMAKÖRÖK

Közösségépítés

- Az együttélés szabályai, az egyén és a közösség
- 'Társas "mezők" az osztályban (kiscsoportok, klikkek, barátok, sztárok, magányosok)
- Konfliktusok és feloldásuk, a konfliktus- és kudarcűrész képessége; feszültségek a társas kapcsolatokban
- Kezdeményezőkézség, kockázatvállalás, vállalkozási kedv, kooperációs készség, egészséges versenyszellem a közös munkában
- Barátság, párkapcsolat

Tanulás és munka

- Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése
- Az önellenőrzés módjai: az ismeretek szilárdságának biztosítása, ismétléssel
- A képességfejlesztő tudás
- A tömegkommunikációs eszközök ésszerű használata
- Munkavállalás, vállalkozás, munkabérek, munkanélküliség

Műveltség, művelődés és viselkedés

- Ízléses környezet, lakáskultúra
- Folyamatos művelődés, az önmegvalósítás képessége
- Tájékozódás a sajtóból
- A tévénézés hatása, a filmek világa
- A tömegkommunikáció, mint a tájékozódás eszköze
- Az országjárás, utazás kultúrája
- Más népek kultúrája
- Világnézet
- Megjelenés és viselkedés a felvételi vizsgán, elbeszélgetésen
- Hivatalos papírok kitöltése, hivatalos ügyek intézése

Ember és társadalom

- Alapvető emberi jogok ismerete, a jog és a kötelesség viszonya
- Megalapozott állásfoglalás, értékítélet - vélemény, előítélet
- A társas viselkedés; társadalmi konfliktusok; a másság
- A család funkciói
- Hazánk helye a nagyvilágban
- EU, ENSZ, NATO

- A polgár- a polgári állam
- Nemzeti kisebbség és az egyes ember
- Gyermekvédelem, gyermekbűnözés
- Magánélet-közélet

Egészségnevelés - Test és lélek

- Baleset-megelőzés, balesetvédelem, házi betegápolás
- Szerelem, szerelmi kapcsolat, családtervezés: biológiai, társadalmi megvilágításban (felelősség)
- Az egyén helye a családi hierarchiában
- A fiatalok világa , a pozitív jövőkép fontossága
- Az egészségre ártalmas életmód kialakulásának megelőzése: kábítószer, dohányzás, alkohol
- Hová fordulhatok, kik segíthetnek? Intézmények, humán szolgálatok, szakemberek megismertetése
- Harmonikus testi-lelki egészség
- Az emberi élet célja, az egyéni célok
- Az örök emberi értékek rendszerbe foglalása
- Erkölcs: hibák, erények; felelősségvállalás
- Az önmegvalósítás képessége

Személyiségfejlesztés

- Az önismeret, önfejlesztés segítői: önkritika, egészséges ambíció és akarat, gátlások és negatívumok leküzdése
- Hibák, erények, felelősségvállalás; a lelkiismeret alakítása, lelkiismereti vívódások
- Önmegvalósítás
- Példakép, eszménykép, tekintély
- Érzelem- önfegyelem - értelem
- Példaértékű tulajdonságok

Ember és természet

- Hazánk természeti kincseinek ismerete; a természet, a műemlékek védelme közös erkölcsi és anyagi érdekünk
- Az ember civilizációs betegségei
- Környezetvédelem, az emberi fogyasztás és a környezet

Pályaorientáció

- Egyéni adottságok - objektív tényezők
- Pályaismeret, jövőkép, reális célok megfogalmazása
- A szakma, foglalkozás, munkakör, képesítés, képzettség fogalmainak ismerete
- A továbbtanulás, szakmatanulás lehetőségei, korlátai

Alapkövetelmények

- Legyen képes a tanuló az embert, mint összetett biológiai, szellemi, társadalmi és erkölcsi lényt szemlélni.
- Becsülje az emberi élet, a természet értékeit, tudjon érvelni mellettük.
- Tudja megkülönböztetni a hibás és a jó döntéseket, vállalja a választás felelősségét.
- Legyen tudatos a társaihoz, a társadalomhoz, az anyagi, természeti és szellemi világhoz való viszonya.

- Legyen tisztában az alapvető emberi jogokkal.
- Legyen tisztában a szenvedélybetegségek egészségromboló hatásával és ennek az egyénre, a családra, a társadalomra rótt nehézségeivel és következményeivel.
- Rendelkezzen reális pályaalképzéssel.
- Legyen képes rövid és hosszú távú célok megfogalmazására.

ÉRTÉKELÉS

A formáló-segítő humanisztikus értékelés dominál, mely nem tartalmaz sem minősítést, sem osztályzást.

Az értékelésben irányadó az iskolai házirendben megfogalmazott értékrend.

Törekedni kell az aktivitásra és az olyan fesztelen légkör kialakítására, melyben a tévedés is vállalható.

Fontos szerepet kap az önismeret és az önértékelés.

Eszközök:

- tesztek, kérdőívek, feladatlapok
- könyvek
- szituációs játékok

AJÁNLOTT TANESZKÖZÖK

- tesztek, kérdőívek, feladatlapok
- könyvek:
  - Fürstné Kólyi Erzsébet: Hogyan is tanuljak? (Honffy Kiadó 1992)
  - Oroszlányi Péter: Könyv a tanulásról (AKG Kiadó 1995)
  - Bagdy-Telkes: Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában (Tankönyvkiadó 1990)
  - Ranschburg Jenő: Félelem, harag, agresszió (Nemzeti Tankönyvkiadó)
  - Fürstné Kólyi Erzsébet: Hogyan viselkedjen (Konsept 1995)
  - Gabnai Katalin: Drámajátékok (Tankönyvkiadó 1987)
  - Nagy Katalin: Igazságos, becsületes, bátor (Tankönyvkiadó 1973)
  - Bábosik István: A nevelés elmélete és gyakorlata (Nemzeti Tankönyvkiadó 1990)
  - Fürstné dr. Kólyi Erzsébet – Sípos Endre: Milyen legyenek (Konsept Kiadó)
  - Mécs István: Kísértés a jóra (Szentistván Társulat 1993)
  - Kamarás István: Embertan (Miskolc BAZ Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet 1993)
  - Bizseri Eszter: Illik nem illik (Kálvin Kiadó 1999)
  - Polinger Mária – Zsíros Lajosné: Lelki egészség (Honffy Kiadó)
  - Mitől lesz deviáns (FPI Kiadó 1990)
  - Kósáné Ormai Vera: A mi iskolánk (Nevelés pszichológiai módszerek) Budapest, IF Alapítvány (1998)
  - Wolf, Inge: Nagy illemkódex (Budapest, Trivium 1995)
  - Környezetünk és a föld közössége (Soros Alapítvány 1995)
  - Táplálkozás és az egészséged
  - Dohányzás (Soros Alapítvány)
  - Alkohol és más drogok
  - AIDS
- A szexualitásról
- Csendes Éva: Életvezetési ismeretek és készségek
- Bereczki Sándor – Csendes Éva: Drogcsapda